

педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворчої функції. Гуманізація освіти означає повагу школи й педагогів до особистості дитини, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів та інтересів; створення максимально сприятливих умов для розкриття й розвитку здібностей і обдарувань дитини, для її повноцінного життя на кожному з вікових етапів, для її самовизначення» [2, с. 76].

Проблема гуманізації освіти пов'язана з формуванням відносин співробітництва між усіма учасниками педагогічного процесу. Тому найважливішим напрямом гуманізації освіти є зміст навчання й відображення в ньому загальнокультурної спадщини.

Таким чином, гуманізація освіти є одним із напрямів реформування освіти в Україні. Однією з головних установок щодо творчо-пізнавальної активності фахівця стає підвищення професійного зростання особистості.

Список використаних джерел і літератури:

1. Васянович Г. П. Вибрані твори : в 7 т. / Г. Васянович. – Львів : Норма, 2015. – Т. 7. – 460 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафійк. – Київ : Кондор, 2005. – 397 с.

Ігор Радомський,
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Сучаний світ формується в єдину соціальну систему в результаті посилення взаємозалежностей, що торкнулися практично усіх країн. «Соціальні, політичні й економічні зв'язки перетинають кордони держав і вторгаються в долі людей, які проживають на цих територіях. Взаємозв'язок світового співтовариства вже позначили універсальним терміном «глобалізація». Глобалізацію соціальних зв'язків насамперед варто розуміти як перетворення простору і часу своєчасного існування. Іншими словами, наше життя все більшою мірою відчуває на собі вплив подій, що відбуваються досить далеко від тієї соціальної реальності, у якій проходить наша повсякденна діяльність» [1, с. 298].

За останні десятиліття глобалізація значно посилила вплив на трансформацію національних систем вищої освіти. Так, на думку одного з відомих теоретиків університетської освіти, віце-канцлера Кенсінгтонського університету П. Скотта, глобалізація є

найфундаментальнішим викликом, з яким зіткнулася вища школа за всю понад тисячолітню історію існування. Вона, прямо стосується університетів, адже робить особливо актуальним завданням поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних дослідницьких мереж), а також обмежує бюджетні можливості розвинених країн, від яких залежить більша частина фінансування університетської освіти. На університети, зауважує вчений, чекає робота з адаптування до вимоги епохи глобалізації [5, с. 3–4].

Подібну точку зору висловлює Д. Деланті. Він зауважує, що з огляду на зміни в суспільстві, культурі й знаннях сучасний університет повинен так само змінитися, знайти себе в нових реаліях, щоб гарантувати свою «конвертованість» [2]. Однак на відміну від П. Скотта стверджує, що на рубежі ХХ–ХХІ ст. університет уже став глобальною установою, зайнятою в тристоронніх відносинах із урядовими й багатонаціональними корпораціями.

Отже, можна спрогнозувати, що реакція освіти на глобалізацію полягатиме в зміцненні інтегральності особистості за збереження й розвитку її особливостей і конкурентоспроможності, а також в орієнтації на сучасну економіку, нові кваліфікації і технології за збереження традиційних і створення сучасних національних особливостей.

Найвідоміший прихильник сучасного лібералізму Ф. Фукуяма наголошує, що скористатися успіхами глобалізації та перевагами ліберальної демократії зможуть лише сучасні розвинені країни. Найголовнішою умовою належного функціонування ліберальної демократії, на переконання Ф. Фукуями, є специфіка культури. За його точкою зору, лібералізм не є панацеєю, і потрібен певний набір соціокультурних характеристик, щоб він «запрацював» на благо людей, а саме: культура глибокого індивідуалізму, яка в підсумку веде до нововведень, інновацій; високий ступінь самоорганізації членів суспільства, раціональний тип мислення, плюралізм, толерантність, «вбудовані в офіційні інститути, радше ведуть до культурної розмаїтості» [7, с. 19].

Процеси глобалізації кидають виклик усій системі вищої освіти. Останнім часом вища освіта дедалі частіше розглядається як товар, і її комерціалізація виходить на рівень світового ринку. Навіть прихильник теорії відкритого суспільства Дж. Сорос піддав критиці таку тенденцію, зауваживши, що грошові цінності узурпували роль істинних цінностей, а ринки стали панувати в таких сферах суспільного життя, де їм не має бути місця (мистецтво, педагогіка, наука, політика тощо) [6].

Ще песимістичніше висловлюється західноєвропейський політолог освіти Е. Грін, наголошуючи, що в «постнаціональну добу» система національної освіти стає «мертвою, анахронічною, недоречною, раптом втрачає свій сенс» [3, с. 275].

Отже, процеси комерціалізації освіти можуть призвести до незворотної трансформації самого феномена освітнього процесу, сформованого протягом тисячолітньої історії існування університетської освіти.

Глобалізація в галузі освіти сприяє стандартизації навчання під впливом сучасних соціальних технологій, появі глобальних досліджуваних мереж, а головним фактором, що вплинув на освіту, є економічна ідеологія глобалізації, що підкреслює першорядне значення ринку, приватизації і зменшення ролі державного сектора.

Глобалізація має об'єктивний характер і є результатом економічних, політичних, інституціональних і соціальних змін. «Впровадження ринку у сферу освіти призводить до того, що визначальними для її розвитку стають такі поняття, як «вибір», «конкуренція», «стандарты» і «свобода» [4, с. 10]. Британський соціолог Ф. Браун підкреслює, що «освітній добір усе більше залежить не від індивідуальних здібностей і зусиль учнів, а від добробуту і розуміння батьків. Таким чином, на зміну колишній формулі «здатності + зусилля = заслужена оцінка» приходять нова – «засоби + переваги = вибір» [8, с. 643].

Технічний процес, що торкнувся всіх країн світу, сприяє глобалізації освіти, тому що людський ресурс став новим параметром конкурентоспроможності підприємств. Посилення конкуренції в умовах зростаючої глобалізації висуває системі освіти щоразу серйозніші вимоги, а саме: забезпечення безперервної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців; рентабельне використання її у постійно змінюваних умовах ринкової економіки; необхідність дати майбутньому фахівцю різносторонню освіту, включаючи знання у сфері підприємництва, вирішення кризових ситуацій, маневреності у виборі напряму розвитку виробництва, складання стратегічних планів і конструювання трудових колективів; навчання фахівців навичкам оволодіння новими знаннями, що будуть потрібні в умовах жорсткої конкурентної боротьби.

Певну небезпеку для національних систем вищої освіти становить поява освітніх провайдерів. В економічно слабозрозвинених країнах ця тенденція збільшує «відтік інтелекту» за кордон. Найталановитіша молодь може бути селекціонована ще в період навчання, з наступним запрошенням продовжити освіту в країні походження провайдера. У результаті потоки імміграції здібної молоді наростатимуть.

Потенціал освітніх провайдерів зростає в міру глобалізації, яка об'єктивно прискорюється діями Європейського центру з питань вищої освіти ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії та інших міжнародних європейських організацій. Яскравим свідченням цього є Болонський процес. Тож, на нашу думку, потрібно серйозно задуматися про можливість розширення експорту освітніх послуг, зокрема й за допомогою освітніх провайдерів, про конкурентоспроможність національної освіти.

Отже, глобалізація вищої освіти веде до формування якісно іншого утворення – «космополітичного» університету, побудованого на культурних цінностях західного світу.

Для системи вищої освіти України глобалізація ймовірно, може призвести до популяризації глобальних мультикультурних цінностей; посилення домінування євроатлантичної культури; появи зарубіжних освітніх провайдерів та навіть втрати національної культури та ідентичності.

Список використаних джерел і літератури:

1. Гидденс Э. Глобализация социальной жизни / Э. Гидденс // Зарубежная социология XX века: хрестоматия. Тексты / отв. ред. В. Г. Городяненко. – Днепропетровск: Из-во ДНУ, 2001. – С. 298–308.
2. Деланти Д. Новые модели университетов [Электронный ресурс] / Д. Деланти. – Режим доступа: <http://socio.tamp.ru/1.htm>. – Загл. с экрана.
3. Квак М. Національна держава, глобалізація та університет як модерний заклад / М. Квак // Ідея Університету: антологія / упоряд. М. Зубрицька, Н. Бабалик. – Львів: Літопис, 2002. – С. 267–291.
4. Ручкин Б. А. Молодежь и становление новой Украины / Б. А. Ручкин // Социол. исследования. – 1995. – № 5.
5. Скотт П. Глобализация и университет / П. Скотт // Alma Mater. – 2000. – № 4. – С. 3–8.
6. Сорос Дж. Кризис глобального капитализма / Дж. Сорос. – Киев: Основы, 1999. – 259 с.
7. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку / Ф. Фукуяма; пер. з англ. В. Дмитрика. – Львів: Кальварія, 2005. – 380 с.
8. Brown Ph. The globalization of positional competition Sociology / Brown Ph. – Cambridge, 2000. – Vol. 34, № 4. – P. 633–653.